

De Familie

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Naomi Krupitsky

De Familie

Vertaald door Noor Koch

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5722 0

© 2021 Naomi Krupitsky Wornham

© 2022 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Noor Koch

Oorspronkelijke titel *The Family*

All rights reserved including the right of reproduction
in whole or in part in any form.

This edition is published by arrangement with G.P. Putnam's Sons,
an imprint of Penguin Publishing Group, a division of
Penguin Random House LLC

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Matilda Delves / Arcangel Images

Foto auteur © Sam Galison

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Lil en Marty Krupitsky,
die dit boek niet hebben kunnen lezen,
maar altijd hebben geweten dat ik het kon schrijven,
en voor New York

Inleiding

(Juli 1948)

Een schot lossen is als in koud water springen.

Je staat zelfverzekerd op de rand, spieren aangespannen om te springen, maar tot het allerlaatste moment heb je de mogelijkheid het niet te doen. Je hebt macht, veel macht: niet als je springt, maar vlak daarvoor. En hoe langer je daar staat, hoe meer macht je krijgt, waardoor tegen de tijd dat je springt de hele wereld wacht.

Maar zodra je springt ben je verloren: overgeleverd aan de wind en de zwaartekracht en de beslissing die je een paar tellen daarvoor hebt genomen. Je kunt alleen nog hulpeloos toekijken terwijl het water dicht- en dichterbij komt en dan lig je erin, verzwolgen, doorweekt; de kou grijpt met zijn klauwen je borst vast, je adem blijft steken in je keel.

Een wapen waar niet mee wordt geschoten behoudt dus zijn macht – vlak voordat de trekker klikt en de kogel vrijkomt, niet meer in de hand te houden is en zijn eigen weg gaat. Terwijl de donder in de verte natte wolken splijt en de haartjes op je arm overeen gaan staan door de elektrisch geladen lucht. Terwijl je daar staat, met je voeten stevig op de grond zoals je vader je dat heeft geleerd voor het geval dat, en met je schouders gebogen om de terugslag op te vangen.

Terwijl je beslist. Beslist.

Vuur.

BOEK EEN

1928-1937

Sofia Colicchio is een dier met donkere ogen, ze rent hard, schreeuwt hard. Antonia Russo, die naast haar woont, is haar beste vriendin.

Ze wonen in Brooklyn, in een wijk die Red Hook heet en grenst aan de wijk die later Carroll Gardens en Cobble Hill zal gaan heten. Red Hook is jonger dan Lower Manhattan, maar ouder dan Canarsie en Harlem, die rafelranden waar praktisch alles mag. Bij de rivier zijn veel bouwsels lage houten woningen met een licht aflopend dak, maar verder weg van de oever, richting de nog altijd lage, maar degelijker gebouwde stenen huizen, reiken ze hoger; alles is grauw van de wind en de regen en het roet in de lucht.

De families van Sofia en Antonia zijn naar Red Hook verhuisd op bevel van Tommy Fianzo, de baas van hun vaders. Tommy woont in Manhattan, maar heeft hulp nodig om zijn activiteiten in Brooklyn te organiseren. Als hun burens Carlo en Joey vragen wat ze doen, zeggen Carlo en Joey: *van alles en nog wat. Import en export*, zeggen ze. Soms zeggen ze: *we zitten in de hulpverleningsbusiness*. Dan begrijpen hun nieuwe burens het en stellen ze geen vragen meer. Ze communiceren door de rolgordijnen dicht te doen en hun kinderen in de gang luid te laten weten: *dat is onze zaak niet*.

De andere mensen in de wijk zijn Italiaans of Iers; ze werken in de buurt van de havens; ze bouwen de wolkenkrabbers die als bo-

nenstaken aan de horizon van Manhattan verrijzen. Hoewel het geweld in deze wijk sinds de kinderjaren van de volwassenen is afgenomen, is het nog steeds aanwezig, loert het in de ruimte tussen de lichtcirkels van de straatlantaarns.

Sofia en Antonia weten dat ze het een van de grote mensen moeten laten weten als ze naar het huis van de ander gaan, maar niet waarom. Hun wereld bestaat in de zomer uit de wandeling naar het park, in de winter uit het tikken en borrelen van verwarmingsbuizen, en het hele jaar door uit het klotsen van water in de verte en de echo van mensen die in de havens werken. Bepaalde dingen weten ze zeker, en ze weten niet dat er iets is wat ze niet weten; of beter gezegd: naarmate ze ouder worden krijgen ze steeds meer oog voor de wereld. *Dat is een iep*, zegt Antonia op een ochtend, waardoor Sofia beseft dat er voor het huis waar ze woont een boom staat. *Oom Billy komt vanavond eten*, zegt Sofia, waardoor Antonia weet dat ze een hekel heeft aan oom Billy: aan zijn spitse neus, zijn glimmende schoenen en de stank van sigaren en de zweetlucht die om hem heen hangt. *Oversteken of je maakt de maga wakker*, waarschuwen ze elkaar, waarop ze met een grote boog om het kleinste pand van de straat heen lopen, waarvan iedereen weet – maar hoe weten ze dat eigenlijk? – dat op de tweede verdieping een heks woont.

Sofia en Antonia weten dat oom Billy niet hun echte oom is, maar toch is hij Familie. Ze weten dat ze hem oom Billy moeten noemen, net als oom Tommy, en dat ze braaf met de kinderen van oom Tommy moeten spelen als ze 's zondags bij hem gaan eten. Daar is geen discussie over mogelijk.

Ze weten dat Familie het allerbelangrijkste is.

Sofia woont op een etage met drie slaapkamers en een breed keukenraam, dat uitkijkt op de uitsluitend voor de huisbaas toegankelijke achterplaats. De huisbaas zit daar 's zomers in zijn blote bast en valt met een sigaret bungelend tussen zijn vingers in slaap. De

middaghitte verbrandt de delen van zijn lichaam die blootstaan aan de zon, maar de onderkant van zijn buik en armen blijven lelieblank. Sofia en Antonia mogen niet naar hem staren. In Sofia's kamer staat een bed met een nieuwe spreij, een spreij van rood flanel, op de plank zitten drie poppen met porseleinen gezichtjes op een rij en er ligt een weelderig tapijt waar ze graag haar tenen in weg laat zakken.

Aan de andere kant van de gang waar haar slaapkamer aan ligt, is de slaapkamer van haar ouders, waar ze niet mag komen, behalve in geval van nood. *Cara mia*, zegt haar papa, *er zijn dingen die alleen voor papa en mama zijn, ja toch?* Nee, antwoordt ze, waarop hij zijn handen tot klauwen kromt en haar in de gang achterna zit om haar te kietelen en ze gillend wegrent. En dan is er nog een lege kamer met een wiegje uit de tijd dat Sofia een baby was, en die van niemand is. Haar mama gaat er soms binnen en vouwt er heel kleine kleertjes op. Haar papa zegt: *toe nou, doe dat nu niet. Kom mee*, en dan loodst hij haar mama de kamer uit.

Sofia is er net achter dat mensen bang zijn voor haar vader.

In de cafetaria of het café wordt hij als eerste bediend. *Wat leuk u weer te zien. Alstublieft – van het huis. Onze specialiteit. Prego.* Sofia houdt zijn hand vast als een paddenstoel die onderaan de stam van een boom groeit. Hij geeft haar schaduw; voeding, is haar fundament. *En dit moet Sofia zijn, zeggen de mensen.* Er wordt in haar wangen geknepen, door haar haar gewoeld.

Voor andere volwassenen heeft Sofia nauwelijks oog. Ze merkt het wel als ze binnen het krachtveld van haar vader komen of als hij het brandpunt van zijn aandacht naar een ander verlegt. En ze merkt dat haar vader in een ruimte altijd de langste lijkt. Ze accepteert tumtum en *biscotti* van mannen die – zelfs Sofia weet dit – er vooral op uit zijn bij haar vader in het gevlij te komen.

Na zijn afspraken neemt Sofia's papa haar mee om gelato te gaan eten; ze zitten in een ijssalon in Smith Street, waar hij stroperige, zwarte espresso drinkt, terwijl zij probeert geen stracciatella op

haar blouse te morsen. Sofia's papa rookt lange dunne sigaretten en vertelt haar over zijn bijeenkomsten. *We zitten in de hulpverlenings-business*, vertelt hij Sofia. *Daar betalen de mensen die we helpen ons zo nu en dan een klein bedrag voor.* Daardoor leert Sofia: zelfs als mensen bang voor je zijn kun je ze helpen.

Ze is zijn kleine meid, dat weet ze. Zijn oogappel. Hij ziet zichzelf in haar. Sofia ruikt het gevaar dat van haar vader uitgaat, zoals een hond een naderende storm ruikt: er hangt een krachtige aardse geur om hem heen. De smaak van roest. Ze weet dat dit betekent dat hij alles voor haar zal doen.

Sofia voelt elk moment de hartslag van het universum in zich kloppen. Ze is zo vol van leven dat ze zichzelf niet kan losmaken van de dingen om haar heen. Ze is een vuurbal en ieder moment kan ze hun etage in lichterlaaie zetten, en de straat en het park waar ze met Antonia naartoe gaat, en de kerk en de straten waar haar papa voor zijn werk doorheen rijdt, en de hoge gebouwen aan de andere kant van het water in Manhattan. Alles is ontvlambaar.

Maar in plaats van de hele wereld plat te branden neemt Sofia er genoegen mee te vragen waarom: *Papa, waarom, wat is dat.*

Antonia Russo woont op een etage met twee slaapkamers, een voor haar en een voor haar ouders. Haar papa en mama laten de deur van hun slaapkamer open, want Antonia valt het liefst in slaap als ze de aanzwellende golven van haar vaders gesnurk kan horen. Hun keuken heeft geen raam en er staat een kleine ronde eettafel, geen vierkante zoals bij Sofia thuis. Haar mama boent eindeloos de vloer en zucht en zegt: *er is geen beginnen aan.* In de woonkamer hangen schilderijen aan de muren, van die ouderwetse grijsbruine waarop iedereen nors kijkt. De schilderijen zijn van Antonia's grootouders, voor ze weggingen uit *hetoudeland*. Soms kijkt haar mama ernaar en kust ze de hanger om haar hals en knijpt ze haar ogen heel even stijf dicht.

Hoewel van haar wordt verwacht dat ze in haar eigen lichaam

blijft, merkt Antonia dat ze vaak het gevoel heeft dat ze in Sofia's lichaam zit, of dat van haar moeder, of het lichaam van een prinses uit een verhaal. Het is voor haar een koud kunstje om weg te glippen, uit te dijen en niet alleen binnen de begrenzingsen van haar eigen huid te bestaan, maar in het hele universum.

's Morgens zet Antonia haar knuffeldieren op een rij en noemt ze bij hun naam. En zonder dat het haar wordt gevraagd maakt ze haar bed op.

Sofia staat vaak bij Antonia op de stoep met ongekamde haren en vuil onder haar nagels; ze bezit het moeiteloze licht van de zon, is ervan overtuigd dat ze zal opstaan, weet zeker dat ze iedereen kan wekken. Antonia wordt door Sofia aangetrokken, maar tegelijkertijd afgestoten: ze wordt door haar gebiologeerd zoals een kind om een dode vogel heen loopt, een losse veer bewondert, en er een altaartje voor bouwt. Ze is heel netjes op haar uiterlijk. Ze wil zich aan Sofia laven, de verslavende magie van haar vriendin tot zich nemen.

Sofia en Antonia trekken altijd met elkaar op omdat ze jong zijn, en ze naast elkaar wonen en hun ouders hun vriendschap aanmoedigen. Het is handig voor ouders om te weten dat hun kind bij die van een ander is.

De cadans van Sofia's tred is Antonia even vertrouwd als de zwaarte en het ritme van haar eigen voetstappen; haar weerspiegeling in Sofia's bruine ogen brengt haar meer in balans dan het beeld dat ze in haar eigen spiegel ziet. Sofia herkent Antonia op haar beurt aan de geur van poeder en lelies die nog lang nadat haar vriendin naar huis is gegaan om te eten in haar kamer hangt; aan de netjes opgestapelde blokken op haar plank; aan de golf in het keurig geborstelde haar van haar lievelingspop.

Sofia en Antonia zijn zich er niet van bewust dat hun vriendschap niet wordt verstoord door andere kinderen.

Sofia en Antonia doen hun ogen dicht en bouwen een eigen we-

reld. Samen gaan ze op safari, weten ze op het nippertje aan een bloederige dood tussen de kaken van een leeuw te ontkomen. Ze reizen met een vliegtuig, naar Sicilië, waar hun families vandaan komen, en naar Japan, en naar Panama. Ze overleven in de jungle met slechts twee stokken en een blikje koekjes; ze ontsnappen aan drijfzand en sprinkhanen. Ze trouwen met een prins die te paard door de sjofele straten van Red Hook rijdt. Sofia en Antonia rijden elk ook op een paard. Ze buigen zich voorover om hun paard iets in het oor te fluisteren. Ze roepen: *vlieg als de wind!* en krijgen *sss* te horen van hun mama's. *Ga ergens anders spelen, zeggen de mama's.* Sofia en Antonia spelen op de maan.

Antonia voelt zich vrij aan de zijde van Sofia, die verlicht wordt door een innerlijke vlam, waaraan Antonia haar handen en gezicht kan warmen. Ze betrapt zich erop dat ze soms alleen maar naar Sofia kijkt, naar de plek tussen haar schouders waar haar jurk strak spant als ze zich over een tafel heen buigt, of als ze vergeet haar handen af te spoelen als ze die voor het eten in de badkamer wassen. *Als ik jou kan zien, dan moet ik er zijn.* Antonia voelt dat ze zonder Sofia misschien zou wegdrijven, zou oplossen in de avondlucht. En Sofia, die zich op haar gemak voelt in de spotlight van Antonia's onverdeelde aandacht, voelt zichzelf in het schijnsel van dat licht feller stralen. *Als jij mij kunt zien, moet ik er zijn.*

Antonia en Sofia zijn meestal alleen in het gezelschap van hun moeder en dat van elkaar. Hun vaders zijn vaak weg, hoewel Sofia's vader vaak genoeg thuiskomt voor het avondeten om haar het gevoel te geven dat zijn aanwezigheid haar dag als twee boekensteunen omsluit: 's ochtends vult hij het huis met de geur van brillantines en espresso; 's avonds banjert hij vlak voor ze naar bed gaat rond in de keuken. En soms, vlak voor ze in slaap valt: de klik van de voordeur en wegstervende voetstappen; hij is weer op pad.

Antonia heeft er geen weet van dat het vergeleken met de andere vaders in de wijk ongewoon is dat haar vader twee of drie avon-

den per week van huis is, of dat haar moeder ooit bij de slager van pure vermoeidheid in tranen uitbarstte omdat ze altijd maaltijden ‘voor twee óf drie’ moet plannen, of dat haar vader op zijn tenen haar kamer binnenkomt, zijn handen om haar voorhoofd vouwt en zijn ogen sluit om te bidden als hij in het holst van de nacht thuiskomt. Antonia weet niet wat hij doet, alleen dat hij met oom Billy en oom Tommy werkt. Hij gaat naar vergaderingen, vertelde Sofia ooit. *Vergaderingen over mensen helpen*. Maar dat lijkt Antonia te magertjes, incompleet. Wat ze wel weet is dit: ze weet dat haar moeder nooit de goede vorm en het juiste formaat heeft als hij er niet is – als ze obsessief schoonmaakt, opruimt, kleren herstelt en reddert is ze meer dan levensgroot, omgeven door een wolk van materie en chaos; of juist klein, niet meer dan een geraamte, een schim van zichzelf. En de vijfjarige Antonia is van haar moeder afhankelijk zoals de zee afhankelijk is van de maan; ze groeit en krimpt op haar ritme.

Ze ziet haar vader voor zich, zittend in een kleine kamer. Oom Billy rookt sigaren en draait heen en weer met zijn stoel, maakt wilde gebaren en schreeuwt in een telefoon. Oom Tommy staat in een hoek en houdt ze in de gaten; hij is de baas. Haar vader zit er rustig bij met pen en papier. Antonia heeft hem aan een bureau geplaatst en geeft hem een geconcentreerde blik. Hij staart uit het raam, maar zo nu en dan slaat hij zijn ogen neer om iets op het papier te krabbelen. Hij bemoeit zich niet met het gekrakeel.

Antonia denkt dat ze de wereld kan verzinnen als ze haar ogen dichtdoet.

Zodra haar moeder haar ’s avonds heeft ingestopt voelt Antonia de etage loskomen van de fundering. Het gewicht van haar moeder en haarzelf is niet voldoende om hem op de aarde te houden en dus rukt hij zich los en drijft weg en dan doet Antonia haar ogen dicht en bouwt ze steen voor steen een fundering tot ze in slaap dommelt.

In de slaapkamer ernaast zit haar moeder te lezen, maar het ge-

beurt ook regelmatig dat ze in haar schoenen schiet en naar Rosa, haar buurvrouw en Sofia's moeder, gaat om met haar een klein glaasje wijn te drinken. De twee vrouwen zijn gelaten, gaan gebukt onder de wetenschap dat hun echtgenoten iets uitvoeren – god-mag-weten-wat en god-mag-weten-waar. Ze zijn allebei zevenentwintig. Overdag kan elk van hen het verblindende licht van jeugdigheid uitstralen, maar bij het schijnsel van een lamp is hun gezicht getekend als een landkaart, op sommige plekken is hun huid donker van vermoeidheid, op andere spant hij strak om het bot. Zoals zoveel vrouwen voor hen zijn ze ouder geworden door zorgen, en gespannen door de wegtikkende seconden, waarvan ze zweren dat die 's avonds trager verstrijken dan op klaarlichte dag.

Lina, Antonia's moeder, heeft een nerveuze constitutie. Als kind bleef Lina thuis om te lezen terwijl de andere kinderen buiten speelden. Voor ze de straat overstak keek ze wel vijf of zes keer naar links en naar rechts. Ze was schrikachtig. Lina's moeder keek haar vaak streng aan, schudde haar hoofd en slaakte een zucht. Lina kan het zich nog altijd voor de geest halen: blik; hoofdschudden; zucht. Haar huwelijk met Carlo Russo heeft haar niet minder nerveus gemaakt.

Telkens als Carlo, Antonia's vader, van huis gaat, vreet de angst aan Lina tot hij weer thuis is. En als Tommy Fianzo besluit dat hij Carlo nodig heeft om nachtenlang kratten Canadese sterkedrank op te halen en weg te brengen, grijpt de angst Lina naar de keel en kan ze niet slapen.

Daarom heeft Lina een systeem bedacht: ze maakt zich geen zorgen tot de zon opkomt. Als ze wakker wordt van de lucht die zich tussen Carlo en haar uitstrekt, van de wetenschap dat hij ergens anders is en het kwetsbaarste deel van haar heeft meegenomen, glipt ze uit bed en zet ze haar voeten licht als een vogeltje op de grond. Ze loopt de trap van haar huis af en die van het huis ernaast op om naar de woning van de Colicchio's te gaan. Daar heeft ze een reservesleutel van, en samen met Rosa gaat ze dan op de

bank zitten tot ze de stilte van haar eigen huis aankan.

Lina weet dat vlak voor het ochtendgloren een sleutel in de voordeur zal worden gestoken. Carlo zal zachtjes binnenkomen. En dan zullen de woning en zichzelf zich weer nestelen in de aarde, waar ze thuishoren.

Rosa, Sofia's moeder, weet nog dat haar vader 's avonds werkte. Rosa bleef thuis bij haar moeder, die de hele dag met kleine steekjes knoopsgaten in overhemden afwerkte terwijl ze zich zorgen maakte over Rosa's vader, verhalen aaneenreeg over haar jeugd voor de bootreis naar Amerika, en tegen haar kinderen schreeuwde dat ze hun huiswerk moesten maken, dat ze god-nog-aan-toe moesten leren, rechtop moesten zitten, voorzichtig moesten zijn, dat zij, haar kleintjes, iets van hun leven moesten maken. Wanneer Rosa's moeder, met ruwe vingertoppen van het naaien en het uien snijden zowaar eens haar mond hield, wisten Rosa en haar broertjes en zusjes dat ze het moeilijk had. Rosa begreep waar dat vandaan kwam: een gemeenschap, een thuis opbouwen, ongeacht hoe, ongeacht waar, ongeacht wat het kostte.

Dus toen ze de lange, knappe Joey Colicchio leerde kennen, die een baan had aangenomen bij Tommy Fianzo sr., de compagnon van haar vader, wist Rosa wat het zou vergen om haar eigen huis te bouwen

Antonia en Sofia gaan niet altijd slapen zoals hun moeders hun hebben opgedragen. Nog urenlang sturen ze elkaar door de muur tussen hun slaapkamers berichten. Ze zinken weg in een onrustige slaap. Slaap is voor hen niet zo'n eindpunt als voor volwassenen: er is geen enkele reden waarom ze hun gesprek niet in een droom zouden kunnen voortzetten. *Jouw mama is vanavond hier*, zeggen ze tegen elkaar, want dat weten ze natuurlijk. En de moeders zitten samen in de keuken, drinken wijn en soms lachen ze, andere keren huilen ze, en natuurlijk weten ze wanneer hun dochters in

slaap vallen, want ze voelen nog steeds de lijfjes van die dochters tegen hun buikwand draaien.

Ze herinneren zich dat ze tegelijkertijd zwanger waren: prikkelbaar, maar vol van verwachtingen. Dat was wat de band tussen hen schiep, meer nog dan het feit dat hun echtgenoten voor dezelfde baas werkten.

Hun gelijktijdige zwangerschap vormde het begin van de gesprekken die ze 's avonds fluisterend voerden in het huis van de ander. Daar stortten ze bij gedempt licht hun hart uit. Ze hadden het over de toekomst, wat altijd betekent dat er over het verleden wordt gesproken: over Rosa's vader en moeder, over hun huis waar het bruiste van leven, en dat Rosa ook zo'n huis vol leven wilde. Maar *geen naalden*, zei Rosa altijd, *geen garen*. Geen ruwe vingers van de naaldenprikken. Haar kinderen zouden niets tekortkomen. Voor Lina, die altijd het gevoel had gehad dat haar toekomst klem zat in een bankschroef, was het al een opluchting dat ze vaker hield van de kleine die in haar groeide dan dat ze er bang voor was. Ze dacht aan haar eigen kinderjaren, toen er in de strijd om te overleven geen ruimte was voor verlangens. Ze *hoeven niks*, zei ze tegen Rosa. Ze *moeten niks*. Haar kinderen zouden alle keuzes van de wereld hebben. Ze zou ze leren lezen.

Het lijkt een jongetje, zeiden de andere dames van de Familie tegen Rosa bij de slager en in het park. *Het lijkt een tweeling*, zeiden ze tegen Lina, die een geweldig dikke buik had, niet meer in haar gewone schoenen paste en haar voeten sowieso niet meer kon zien en dacht: *natuurlijk doe ik dit ook weer niet goed*. De dames knepen in Rosa's en Lina's wang en gaven een klapje op de bolling van hun buik. Rosa en Lina haakten hun armen in elkaar en hobbelden samen de straat uit. Ze beseften dat hun kindjes niet met een schone lei zouden beginnen: ze zouden worden geboren in een wereld die van hen verwachtte dat ze de juiste vorm zouden hebben, van het goede formaat zouden zijn. *Als het een jongen is*, baden ze, *zorg dan dat hij twee rechterhanden heeft*. *Als het een meisje is*,